

政 聽 門 御

粹選對話語滿

譯編 發吉 莊

慶袁台先

京師城內仁文發覺不初關得信當地地
久值雨衝蹋水流資城之外當有地方該管
戶批王填平恐謠言流播訛傳失實有座

閱 奏

知道了此事奏聞的是尔再打聽還
有甚麼閒話寫摺來奏

康熙肆拾柒年伍月貳拾伍日

文史出版社印行

ISBN 957-549-206-4

65022

9 789575 492069

政 聽 門 御

—滿語對話選粹—

莊吉發編譯

文史哲出版社印行

國家圖書館出版品預行編目資料

御門聽政：滿語對話選粹 / 莊吉發編譯. -- 初版
-- 臺北市：文史哲，民 88
面；公分. --
ISBN 957-547-206-4 (平裝)

1.滿洲語

802.91

88006836

御門聽政：滿語對話選粹

編譯者：莊吉發
出版者：文史哲出版社
登記證字號：行政院新聞局版臺業字五三三七號
發行人：彭正雄
發行所：文史哲出版社
印刷者：文史哲出版社

臺北市羅斯福路一段七十二巷四號
郵政劃撥帳號：一六一八〇一七五
電話 886-2-23511028 · 傳真 886-2-23965656

實價新臺幣三〇〇元

中華民國八十八年六月初版

版權所有·翻印必究

ISBN 957-547-206-4

出版說明

我國歷代以來，就是一個多民族的國家，各有不同的民族語言和文字，滿文是滿族倣照蒙古文所創造的一種新文字。據《元史》的記載，成吉思汗征伐乃蠻時，俘獲乃蠻太陽汗的掌印官塔塔統阿。成吉思汗見他爲人忠誠，就派他繼續掌管印信。塔塔統阿是維吾爾人，成吉思汗於是令塔塔統阿以維吾爾文書寫蒙古語音，這是蒙古族正式使用自己新文字的開始。這種文字是由二十一個字母組成，其中元音五個，輔音十六個，由上而下，從左至右，直行書寫，與老維吾爾文的字體相似，後世遂稱這種維吾爾體的蒙古文字爲老蒙文或舊蒙文，其字母較容易書寫，使用簡便。滿文的創造，就是由維吾爾體老蒙文脫胎而來。

明神宗萬曆二十七年（1599）二月，清太祖努爾哈齊爲了文書往來及記注政事的需要，即命巴克什額爾德尼、札爾固齊噶蓋，倣照老蒙文創造滿文，就是以老蒙文字母爲基礎，拼寫女真語音，聯綴成句。例如將蒙古字母的「a」下接「ma」，就成「ama」，意思是父親；將蒙古字母的「e」下接「me」，就成「eme」，意思是母親。這種由維吾爾體老蒙文脫胎而來的初期滿文，在字旁未置圈

2 御門聽政——滿語對話選粹

點，習稱老滿文。但因其未置圈點，僅稍改變老蒙文的字母形體，而且蒙古和女真的語音，彼此不同，所借用的老蒙文字母，未能充分表達女真語言，人名地名，上下雷同，無從區別。清太宗天聰六年（1632）三月，皇太極命巴克什達海將老滿文在字旁加置圈點，使音義分明，同時增添一些新字母，使滿文的語音、形體更臻完善，區別了原來容易混淆的語音。巴克什達海奉命改進的滿文，習稱新滿文。由於滿文的改進，書寫容易，拼音準確，使滿族開始有了正確表達自己語言的新文字，滿文的創造及改進，更加促進了滿洲文化的發展，同時也反映了北亞及東北亞文化圈的文化特質。

清代通行的新滿文，共有十二字頭，每個字頭，約有一百餘字，分為正楷與行書兩種。臺北國立故宮博物院典藏清史館纂修《國語志》稿本，其卷首有奎善撰〈滿文源流〉一文，原文指出，「文字所以代結繩，無論何國文字，其糾結屈曲，無不含有結繩遺意，然體制不一，則又以地勢而殊。歐洲多水，故英、法諸國文字橫行，如風浪，如水紋。滿洲故里多山林，故文字矗立高聳，如古樹，如孤峯。蓋造文字，本乎人心，人心之靈，實根於天地自然之理，非偶然也。」滿文是一種拼音文字，承襲了老蒙文的特徵，由上而下，由左而右，直行書寫，字形優美秀麗。滿文的創造，有其文化、地理環境，的確不是偶然的。

滿洲入關以後，滿文一躍而成為清朝的國語，對外代

表國家，對內比漢文的地位更爲特殊。政府文書，舉凡詔書、敕書、誥命、國書、諭旨、題奏本章、官書典籍，譬如歷朝實錄、起居注冊、本紀等等，多有滿文本，有的是滿漢合璧。其中起居注是官名，掌記注之事，起居注官記載帝王言動的檔冊，就稱爲起居注冊，是一種類似日記體的史料。自古帝王臨朝施政，左史記言，右史記事，蓋欲使君主一舉一動，俱著爲法則，垂範後世。清世祖定鼎中原後，臣工屢次疏請設立起居注官。順治十年（1653）正月，工科都給事中劉顯績奏稱。「自古帝王，左史記言，右史記動，期昭示當時，垂法後世。我皇上種種美政，史不勝書，乞倣前代設立記注官，凡有詔諭，及諸臣啓奏，皇上一言一動，隨事直書，存貯內院，以爲聖子神孫萬事法則。」惟起居注官的正式設置，是在康熙初年。據清朝會典的記載，康熙九年（1670），始置起居注館於太和門西廊。但據實錄的記載，清朝正式設置起居注官是始於康熙十年（1671），《清聖祖仁皇帝實錄》記載，是年八月十六日，「設立起居注，命日講官兼攝，添設漢日講官二員，滿漢字主事二員，滿字主事一員，漢軍主事一員。」起居注官既以日講官兼攝，則日講與起居注已逐漸結合，稱爲日講起居注官，掌院學士以下，坊局編檢以上，侍講、侍讀等俱得開列請簡，充任記注官。每日二員侍直，將應記之事，用滿漢文記注。起居注冊的正式記載，是始自康熙十年九月。是年九、十月合爲一冊，其餘年分每月一

4 御門聽政——滿語對話選粹

冊，全年滿、漢文本各十二冊，閏月各增一冊。自雍正朝以降，滿、漢文本起居注冊，每月各二冊，全年各二十四冊，閏月各增二冊。起居注官記載的範圍極為廣泛，君臣對話的內容，亦多涉及施政得失，進退人材，慰問起居，學術論究，米穀收成，雨甲煙苗等等，生動翔實。其中康熙朝滿文本起居注冊，尤為珍貴，滿語流暢，滿文書法，端楷工妙，對研究清初滿文書面語的句型、語法、音變、虛字或格助詞的變化，都提供了極為珍貴的語文資料。

工欲善其事，必先利其器。為充實滿文基礎教材，本書特就康熙朝滿文本起居注冊，摘錄康熙皇帝御門聽政時君臣談話的短句，並選錄御製文及諭旨數則，集為一帙。滿文書面語對話人物，皇帝以「A」表示，臣工則分別以「B」、「C」表示。同時轉寫羅馬拼音，並摘錄漢文本起居注冊語句，以供互相對照。所摘錄的談話語句，雖然不免有斷章取義、支離破碎，以致語焉不詳之失，但對於初學者而言，仍不失為學習正統滿文書面語的一種會話教材，提供一定的參考價值。本書承國立故宮博物院同仁張起玉小姐協助校對，謹致謝意。康熙朝起居注冊的纂修，並非出自一人之手，其滿文筆畫，粗細不一，滿漢文意，不盡相合，摘錄彙編，疏漏欠妥之處，在所難免，尚祈方家不吝教正。

民國八十八年五月二十九日

莊吉發識

御門聽政

—滿語對話選粹—

目次

一、慰問起居·····	3
二、對症下藥·····	19
三、民間疾苦·····	29
四、重農務本·····	43
五、與民休息·····	53
六、澄清吏治·····	63
七、感召天和·····	71
八、因才器使·····	79
九、正己率屬·····	119
十、爲國求賢·····	129
十一、整治河工·····	145
十二、臺灣棄留·····	155
十三、見賢思齊·····	161
十四、以友輔仁·····	175

2 御門聽政——滿語對話選粹

十五、崇儒重道·····	183
十六、勤修精進·····	193
十七、幾暇格物·····	213
十八、君臣洽誼·····	233
十九、點竄碑文·····	241
二十、日講四書·····	247
二一、吳宮花草·····	257
附錄：	
一、滿文字母表·····	268
二、滿文運筆順序·····	270
三、起居注冊（滿文）·····	280
四、起居注冊（漢文）·····	292

御 門 聽 政

—滿語對話選粹—

莊吉發編譯

文史哲出版社印行

莫高窟碣墨拓本

一、慰問起居

A : ere aniya udu se?

B : amban bi, susai emu se.

A : sini salu gemu šaraka kai, weihe tuhekeo?

B : juwe tuheke.

A : yasa derikeo? yan ging baitalambio akūn?

B : denjan ni fejile bithe arambihede, yasa derike be serebumbi. aikabade ajige hergen be gingguleme araci, udu inenggi šun de sehe seme inu yan ging baitalambi.

A : si fi jafara de yasai buleku be baitalambio?

B : amban bi narhūn hergen be kemuni tuwame mutembi.

A : 爾年幾何？

B : 臣年五十一。

A : 爾鬚已白，齒曾落否？

B : 已落二齒。

A : 爾目昏，用眼鏡否？

B : 燈下書字，亦覺目昏。若書細楷，雖日間亦用眼鏡。

A : 汝執筆可帶眼鏡乎？

B : 臣目力尙能細視。

あはれ

B
: ۱
۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰
۵۱
۵۲
۵۳
۵۴
۵۵
۵۶
۵۷
۵۸
۵۹
۶۰
۶۱
۶۲
۶۳
۶۴
۶۵
۶۶
۶۷
۶۸
۶۹
۷۰
۷۱
۷۲
۷۳
۷۴
۷۵
۷۶
۷۷
۷۸
۷۹
۸۰
۸۱
۸۲
۸۳
۸۴
۸۵
۸۶
۸۷
۸۸
۸۹
۹۰
۹۱
۹۲
۹۳
۹۴
۹۵
۹۶
۹۷
۹۸
۹۹
۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸

(1) १०५५

一、二、三、四、五、六、七、八、九、十、十一、十二、十三、十四、十五、十六、十七、十八、十九、二十、二十一、二十二、二十三、二十四、二十五、二十六、二十七、二十八、二十九、三十、三十一、三十二、三十三、三十四、三十五、三十六、三十七、三十八、三十九、四十、四十一、四十二、四十三、四十四、四十五、四十六、四十七、四十八、四十九、五十、五十一、五十二、五十三、五十四、五十五、五十六、五十七、五十八、五十九、六十、六十一、六十二、六十三、六十四、六十五、六十六、六十七、六十八、六十九、七十、七十一、七十二、七十三、七十四、七十五、七十六、七十七、七十八、七十九、八十、八十一、八十二、八十三、八十四、八十五、八十六、八十七、八十八、八十九、九十、九十一、九十二、九十三、九十四、九十五、九十六、九十七、九十八、九十九、一百。

A : 是 子 子 子 子 子

B

A : 方止集之

B : 多 事 立 上 事 事

A : 正上求正上求

A : loca si te udu se, yasa derikebio?

B : bi dehi nadan se, yasa derikebi.

A : si te ninju se dere.

B : bi te ninju se, mini yasa inu derifi ududu aniya ohobi.

A : muse manju sa yasa derikengge umesi ambula, mini emgi sasa bihe guwamboo, foboo se gemu yasa derikebi, mini yasa kemuni an, denjan de narhūn hergen be kemuni tuwaci ombi.

B : yasa kemuni derikekū be tuwaci, abkai hesebuhe niyalma ofi, meni yasa ci lakcafi encu.

A : 羅察爾年幾何？眼目昏花否？

B : 臣今四十七歲，目已昏花矣。

A : 爾今六十歲否？

B : 臣今已六十歲，臣目昏花已數年矣。

A : 我滿洲眼目昏花者甚多，朕近侍關保、佛保，俱已眼目昏花，惟朕目光如常，燈下細字，尙能閱之。

B : 目尙不昏，是可仰見天亶之資迥異也。